

Πρεκαριάτο: Η βάση της γερμανικής ανάπτυξης

του **Θοδωρή Αθανασιάδη**

Το ότι η μεταπολεμική ανοικοδόμηση της -τότε Δυτικής- Γερμανίας οφείλεται στην αμέριστη υλική βοήθεια της Δύσης είναι γνωστό. Εκείνο για το οποίο δεν γίνεται πολύς λόγος είναι το πού οφείλεται η εξαιρετική αντοχή τής -ενιαίας πλέον- Γερμανίας στην σοβούσα καπιταλιστική κρίση, κατά την διάρκεια της οποίας μάλιστα έχει να παρουσιάσει μερικά αξιοθαύμαστα επιτεύγματα όπως π.χ. η μείωση του επίσημου ποσοστού ανεργίας στο ιστορικά χαμηλό 3,9% τον Δεκέμβριο του 2016. Είναι όντως παράδοξο το γεγονός ότι όλοι μιλούν για ένα σύγχρονο γερμανικό οικονομικό θαύμα αλλά κανείς δεν τολμάει να πει ότι θαύματα δεν γίνονται και να δώσει κάποια λογική εξήγηση.

Γνωρίζοντας ότι ξύνομαι στην γκλίτσα τού τσοπάνη, θα τολμήσω να πω ότι ακρογωνιαίος λίθος τού γερμανικού "θαύματος" είναι η αύξηση της φτώχειας και της ανισότητας. Δεν είναι τυχαίο ότι ακόμη και ο Spiegel διαπιστώνει: *"Χώρες από όλον τον κόσμο ζηλεύουν την οικονομική επιτυχία της Γερμανίας και την βλέπουν ως πρότυπο. Όμως, μια πιο προσεκτική ματιά αποκαλύπτει μια πολύ πιο ζοφερή πραγματικότητα. Μόνο λίγοι επωφελούνται από την οικονομική έκρηξη, την ώρα που οι μισθοί μένουν στάσιμοι και οι επισφαλείς συνθήκες εργασίας δυσκολεύουν εκατομμύρια ανθρώπων να τα βγάλουν πέρα (...). Ο κόσμος της εργασίας είναι αποδιοργανωμένος. Από την μια, υπάρχουν διευθυντικά στελέχη, ειδικοί και μέλη του βασικού εργατικού δυναμικού, οι οποίοι επωφελούνται από το ότι σπανίζουν οι καλά εκπαιδευμένοι εργαζόμενοι. Από την άλλη, είναι μια δεξαμενή εργαζομένων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ανάλογα με τις ανάγκες και μετά να απολυθούν, μέσω ειδικών συμβάσεων μερικής ή προσωρινής απασχόλησης. Πολλοί απ' αυτούς εργάζονται εκτός των διατάξεων των συλλογικών διαπραγματεύσεων".* (*)

Μπέρτολντ Χούμπερ, πρόεδρος μεταλλεργατών: "Για τον Θεό, πέρυσι είχαμε από τα μεγαλύτερα κέρδη στην ιστορία. Υπό συνθήκες όπως αυτές, θα πρέπει να αντιμετωπίζουμε τους ανθρώπους αξιοπρεπώς και δίκαια."

Όλα άρχισαν στα τέλη της δεκαετίας τού 1980, με την προσάρτηση (**) της Γερμανικής Λ.Δ. στην Δυτική (Ομοσπονδιακή) Γερμανία. Η λεηλασία τής περιουσίας της προσαρτώμενης χώρας γέννησε στρατιές άνεργων γερμανών, οι οποίοι απετέλεσαν μια θαυμάσια δεξαμενή φτηνών και -κυρίως- μη συνδικαλισμένων εργατών, πρόθυμων να δουλέψουν για ψίχουλα, προκειμένου να επιβιώσουν σε συνθήκες πρωτόγνωρες γι' αυτούς. Φυσικά, το γερμανικό κεφάλαιο χρησιμοποίησε αυτό το φτηνό εργατικό δυναμικό ως μοχλό για να συμπίεσει την αμοιβή της εργασίας και τα εργατικά δικαιώματα σε ολόκληρη την χώρα. Το συγκεκριμένο

σκηνικό ευνοήθηκε και από την αποπληθωριστική πολιτική που υιοθέτησε τότε η Μπούντεσμπανκ (και κατόπιν, βεβαίως, η ΕΚΤ), η οποία είχε ως στόχο την σταθεροποίηση του επιχειρησιακού κόστους ώστε να ενισχυθούν οι εξαγωγές. Τελικό αποτέλεσμα όλης αυτής της σκηνοθεσίας ήταν η μείωση της *πραγματικής* αμοιβής της εργασίας, η οποία υπολογίζεται σε 4,5% μόνο κατά την προηγούμενη δεκαετία.

Θα μπορούσε να πει κανείς ότι η Γερμανία πρωτοστάτησε σε μια ριζική αλλαγή ενός βασικού χαρακτηριστικού της αμοιβής της εργασίας: από παράγοντας αντιπαράθεσης και σύγκρουσης, έγινε παράγοντας αναπτυξιακής πολιτικής και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας. Κατ' επέκταση, από εργαλείο διάχυσης του παραγόμενου εισοδήματος προς την βάση της πυραμίδας, έγινε εργαλείο ικανοποίησης των αναγκών του κεφαλαίου. Αυτή η αλλαγή οφείλεται εν πολλοίς στην διαβόητη "Ατζέντα 2010" του σοσιαλδημοκράτη καγκελλάριου Γκέρχαρντ Σρέντερ, η οποία έβαλε βόμβα στα θεμέλια του κοινωνικού κράτους με την υιοθέτηση καινοφανών (για την Ευρώπη) νεοφιλελεύθερων πρακτικών, όπως η αποδόμηση των συντάξεων, η ουσιαστική κατάργηση των πάσης φύσεως επιδομάτων (μεταξύ αυτών και της ανεργίας) και, πάνω από όλα, η απορρύθμιση της αγοράς εργασίας. Χάρη στην "Ατζέντα 2010" του Σρέντερ αναπτύχθηκαν και κάρπισαν όλα τα εργασιακά σαπρόφυτα, όπως η προσωρινή απασχόληση, η μερική απασχόληση, η οριακή απασχόληση (mini jobs), η μηδενική απασχόληση (zero hour contract) κλπ.

Έτσι, λοιπόν, στις αρχές της χιλιετίας αρχίζει να δημιουργείται μια νέα κοινωνική τάξη: οι *πρεκάριοι*. Πρόκειται για προλετάριους, οι οποίοι υποχρεώνονται να δουλεύουν σε συνθήκες επισφάλειας (precarity) και αβεβαιότητας (precariousness). Σήμερα, η Γερμανία στηρίζει το οικονομικό της "θαύμα" σε κάπου δέκα εκατομμύρια *πρεκάριοι* (το 20% των εργαζομένων) που αμείβονται με λιγότερα από 400 ευρώ (ας είναι καλά τα mini jobs) και ως εκ τούτου είναι ανασφάλιστοι, μιας και η νομοθεσία δεν θεωρεί υποχρεωτική την ασφάλιση σε όσους βγάζουν λιγότερα από 400 ευρώ τον μήνα. Επίσης, το στηρίζει σε άλλα δυο εκατομμύρια *πρεκάριοι*, που δουλεύουν μέσω των εταιρειών ενοικίασης εργαζομένων, άρα δεν έχουν κανένα εργατικό δικαίωμα, στερούνται συνδικαλιστικής κάλυψης και πληρώνονται με ψίχουλα. Ακόμη, το στηρίζει σε άλλα τρία εκατομμύρια *πρεκάριοι* που δουλεύουν με άλλες μορφές ελαστικής απασχόλησης αλλά και σε ακόμη 6-7 εκατομμύρια *πρεκάριοι* που έχουν μεν πλήρη απασχόληση αλλά αμείβονται με επιχειρησιακή σύμβαση που προβλέπει αμοιβή μέχρι και 40% κατώτερη του μέσου μισθού. Χάρη σε όλους αυτούς τους σύγχρονους σκλάβους μπορεί να επαίρεται η Γερμανία ότι μείωσε την ανεργία ενώ, στην ουσία, απλώς μετέτρεψε τους άνεργους σε φτωχούς δουλοπάροικους.

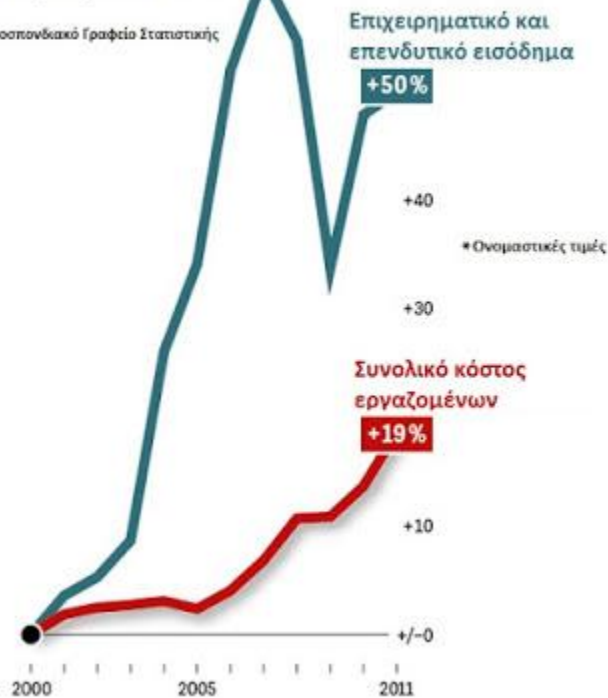
Με απλά λόγια, το γερμανικό θαύμα δεν είναι θαύμα αλλά έχει λογική εξήγηση: η *ασφάλεια του κεφαλαίου στηρίζεται στην επισφάλεια της εργασίας*, στο *πρεκαριάτο*. Πρωτεργάτες στην αποσάθρωση της εργασίας είναι και τα πουλημένα ή δοτά εργατικά συνδικάτα, τα οποία αποδέχονται -ευκολότερα ή δυσκολότερα- τις επιθυμίες του κεφαλαίου, θυσιάζοντας το ένα δικαίωμα μετά το άλλο στον βωμό της ανταγωνιστικότητας, δήθεν υπό τον φόβο της ανεργίας. Αν οι χαρακτηρισμοί "πουλημένα" και "δοτά" που χρησιμοποίησα, ακούγονται περισσότερο του δέοντος αιχμηροί, ας σημειώσω ότι τα περισσότερα από αυτά τα συνδικάτα αρνούνται να εντάξουν στην δύναμή τους όσους δεν είναι μόνιμοι ή πλήρως απασχολούμενοι εργαζόμενοι (***)). Αν αυτή η τακτική δεν αποσκοπεί στην διάρρηξη της ενότητας των εργαζομένων, αναρωτιέμαι πού αλλού μπορεί να αποσκοπεί.

Αυτό είναι το γερμανικό "μοντέλο" που θαυμάζουν πολλές χώρες του κόσμου και σπεύδουν να το μελετήσουν και να το υιοθετήσουν, θαμπωμένες από τις επιδόσεις των γερμανών κεφαλαιοκρατών. Ένα μοντέλο που υιοθετήθηκε ήδη από την Ευρωπαϊκή Ένωση, ως "βέλτιστη πρακτική", έτσι ώστε να εξαπλωθεί και στην υπόλοιπη Ευρώπη. Ένα μοντέλο που φαίνεται πως ασμένως αποδέχεται και η ελληνική αριστερή κυβέρνηση, παραβλέποντας την ζοφερή εικόνα που κρύβεται πίσω του, μια εικόνα σύγχρονης σκλαβιάς και εξαθλίωσης εκατομμυρίων *πρεκαρίων*, που μετατρέπονται από εργαζόμενοι σε δουλοπάροικους. Τα συμπεράσματα, δικά σας.

Διαφορές μεταξύ εισοδήματος επιχειρήσεων και μισθών

Ποσοστιαία μεταβολή 2000 - 2011

Πηγή: Γερμανικό Ομοσπονδιακό Γραφείο Στατιστικής

(*) Spiegel online, "[Millions left behind in boom: The high cost of Germany's economic success](#)" (πρώτο μέρος), 4/5/2012. Η φωτογραφία με την λεζάντα της και το διάγραμμα του κειμένου προέρχονται από το ίδιο άρθρο (προσαρμογή διαγράμματος στα ελληνικά: Cogito ergo sum).

(**) Εκτιμώ ότι είναι ακριβέστερο να μιλάμε για "προσάρτηση" παρά για "επανάωση", εφ' όσον αυτή δεν έγινε επί ίσοις όροις αλλά με τους όρους που έθεσε μόνο η μια πλευρά.

(***) Αυτό το φρούτο έχει κάνει την εμφάνισή του και στην Ελλάδα. Για παράδειγμα, στον χώρο της εκπαίδευσης, υπάρχουν ΕΛΜΕ που ζητούν τον αποκλεισμό των αναπληρωτών και ωρομίσθιων καθηγητών.